

Markusevangeliet

en bibelteologisk kommentar

av

Håkan Sunnliden

© Håkan Sunnliden, Värnamo 2006
Inget i detta utkast får publiceras utan författarens skriftliga tillstånd.
Utgiven av Värnamo församling, Box 624, 331 26 Värnamo

Förord

Under åren 2004 och 2005 kommenterade jag ingående Matteusevangeliet i Värnamo kyrka. Ur-evangeliet betraktades som Kristi Ord och förmedlades vidare av apostlarna efter Jesus död och uppståndelse. Matteus var en av dem som samlade Jesu ord och som så småningom skrev ner vad han lärt. Matteus, själv jude, skrev för judar och judekristna. Det har varit lätt för de kristna i väst att glömma detta enkla faktum.

Vi fördjupade oss därefter i Jakobsbrevet, skrivet av Jesu halvbror Jakob. När Petrus fått fly från Jerusalem fick Jakob ta över ledarskapet i den första kristna församlingen i Jerusalem. Hans brev innehåller den första undervisningen, den som Jakob sedan kom att sprida genom sitt brev till alltfler tillkommande församlingar runt om i världen. De var ofta grundade, förutom av Paulus, av Petrus.

Markus var en av dem som följde Petrus på dennes missionsresor. Resorna finns inte upptecknade i Apostlagärningarna som närmast beskriver evangeliets väg ut i den stora världen med hjälp av hedningarnas apostel Paulus. Men de insikter Markus fått främst från Petrus och som Markus förvaltat som dennes medhjälpare formade sig snart till den första dopundervisningen, närmare beskriven i Petrus första brev.

Motvilligt lät sig Markus övertalas att skriva ner berättelsen om Jesus. Han ville helst att förkunnelsen skulle förmedlas muntligt, som ett ord från Herren själv. Detta Kristi Ord skrevs emellertid ner till församlingarnas glädje och lästes sedan i gudstjänsterna runt om. Nu hade allt fler hedningar tagit till sig Ordet och Markus, som skriver från Rom där han lever tillsammans med Petrus och Paulus, skriver främst till dessa hednakristna.

Eftersom vi relativt noggrant tagit oss igenom Matteusevangeliet har jag valt att i denna serie av bibelförklaringar utvidga och fördjupa isagogiken, det vill säga textens historia. Matteus, Markus och Lukas har mycket gemensamt och det är endast 29 verser som är unika hos Markus. Det är dessa som ska förklaras i denna kommentar.

De flesta isagoger betraktar Markus som äldre än Matteus, men jag har gjort det omvända. Skälet till det är att Matteus mycket väl kan vara äldre om vi ser till den muntliga traditionen. Markus kan ha hämtat information från Matteus även om dennes evangelium skrevs ner efter Markusevangeliet. Därför får Markus komplettera Matteusevangeliet och inte tvärtom.

Bibelförklaringarna hålls i Värnamo kyrka varje tisdag och sänds även i Värnamo närradio efterföljande måndag. De finns tillgängliga på www.bibelforklaring.nu och kan hämtas hem i mp3-format.

Värnamo, Pauli omvändelses dag, 25 januari 2007
och måndagen i 3:e veckan i advent 2007.

Håkan Sunnliden

Innehåll

A. Inledning	5
Markusevangeliet	5
Vem skrev Markusevangeliet?	6
Till vem skrev Markus?	6
Varför skrevs evangeliet?	7
Med vilket syfte skrev han?	7
Traditionen bakom evangeliet	8
Bakom Markus evangeliet finns Petrus och hans budskap	10
Markusevangeliets struktur och disposition	11
B. Kommentarer till de unika versarna	13
3:20-21 De gick ut för att ta hand om honom	13
4:26-29 Av sig själv ger jorden gröda	14
8:22-26 Ser du något?	16
9:49 Ty alla ska saltas med eld	18
13:34-36 Ni vet inte när husets herre kommer	18
16:9-20 Den Uppståndne visar sig	22
C. Särskilda kommentarer	22
Bedra inte er själva, Gal 6:7-10	15
Förstår du vem Jesus är?	17
CD-rom Bibelställe	22
Markustexter ordnade efter Den svenska evangelieboken, 2003	23
Referenslista	25

A. Inledning

Vi har tidigare djupstuderat Matteusevangeliet och Jakobsbrevet. Nu ska vi komplettera dessa med några versar ur det evangelium som skrevs till hedningarna.

Markusevangeliet

Markus verkade i den första kristna församlingen tillsammans med Petrus och Jakob.

Barnabas är ännu en nära vän till Markus. Jakob är första gången omtalad i Apg 12:17 och där antyds att han efterträder Petrus, se vidare 15:13, 21:18. Av Galaterbrevet 1:19 och 2:9 tycks framgå att han utnämns till apostel, på samma sätt som Barnabas.

Barnabas var från Cypern, Apg 4:36. Han kom från en rik familj och ägde land. Han hade en moster som hette Maria och som flyttat till Jerusalem, (Kol 4:10). Hon var sannolikt änka och ägde och bodde i ett större hus i Jerusalem där församlingen brukade samlas, (Apg 12:12). Se särskild bild från staden Dura-Europos.

I Jerusalem bor mellan 50- och 100 000 tusen vid denna tid. Här fanns en husförsamling, en grupp eller del av Jerusalemsförsamlingen. Det var till det huset Petrus flydde. Ett annat hus att samlas i var föreståndaren Jakobs hus i 21:18.¹

Barnabas var från Cypern och var kusin med Markus, enligt Kol 4:10. I 1 Petr 5:13 kallar Petrus Markus för ”sin son”. Allt talar för att Markus var mer förtrogen med Petrus som han kände bättre. Det var Petrus som berättat för Markus om Jesus.

Vid den här tiden hade flera hedningar kommit till tro och Barnabas hade **kopplat in Saulus**. De arbetade tillsammans i Antiokia i ett år, 11:26. De samlade in en gåva till Jerusalemsförsamlingen eftersom där rådde eller skulle bli hungersnöd, 11:30.

En annan Jakob, Sebedaios son, den äldre, apostel, (22 gånger i NT) avrättades med svärd, Apg 12:1 ff. Detta skedde sannolikt år 43 e kr och var en avgörande händelse för den fortsatta utvecklingen. Petrus fängslas men räddas av en Herrens ängel och går till Marias hus. Apg 12:12 berättar om (änkan) Maria som bodde i ett större hus i Jerusalem med bland andra sonen (Johannes) Markus. Där fanns en port vilket antyder en trädgård och en tjänsteflicka och i 12:12 står det att många var samlade, kanske ett 50-tal. Om de använde trädgården kan det dubbla antalet ha varit samlade.

Petrus flyr Jerusalem och Herrens broder Jakob (12:17) tar över ledningen av församlingen. Detta är sista gången Petrus omnämns i Apg. Men var tar han sedan vägen? Han

1. nämns ej först i Gal 2:9
2. kommer i konflikt med Paulus när han anländer Antiokia, Gal 2:11
3. har rest till och varit i Korint, 1:12
4. och i andra delar, 1 Petr 1:1
5. Markus har anslutit sig till Petrus och de har senare bosatt sig i Rom

¹ Församlingen *Eglise Protestante Baptiste Oeuvres et Mission Internationale* på Elfenbenskusten är organiserad i husförsamlingar, där flera hushåll regelbundet möts i ett större hus. De utgör även en gemenskap med övriga husförsamlingar i staden och denna organisation kan väl vara snarlik de första kristna församlingarna.

Saulus och Barnabas bodde också hos Maria, men reser tillbaka till Antiokia och tar med sig **Johannes Markus**, 12:25. Markus togs även med på första missionsresan, 13:5. Johannes Markus var med som ”medtjänare”, grekiska *hyperetes* och fungerade som tolk, eller/och kateket, det vill säga som en Ordets tjänare, men 13:5b, 13. Följderna av detta står att läsa om i 15:37 ff. Min förståelse av denna händelse är att:

1. Markus stod närmare Petrus, 1 Petr 5:13
2. Markus behövdes egentligen inte hos Paulus eftersom denne talade grekiska
3. Petrus behövde Markus för sina resor

Paulus kommer som fånge till Rom och möter där Petrus och Markus. Han nämner om Markus som sin medarbetare i Filemon v 24 och i 2 Tim 4:11. Båda breven skrevs från husarresten i Rom.

Paulus och Petrus led martyrdöden i Rom, sannolikt år 64 under kejsar Neros förföljelse som pågick mellan åren 60-65. Markus var där.

Vem skrev evangeliet?

Papias fragmentet är från början av 100-talet och Papias hänvisar till en äldste som varit med från början.

Biskop Eusebios (262-340 e Kr), Kh III, 39, 15 citerar från Papias

Och detta sade presbytern: Markus var Petrus tolk och nedtecknade noggrant allt han mindes, dock inte i ordning det som Jesus sagt och gjort, ty han hade inte själv hört Herren eller följt honom. Men senare, såsom jag sade, följde han Petrus. Denne brukade undervisa på ett sätt såsom motsvarade behovet och inte såsom funnes det en sammanställning av Herrens ord i en bestämd ordning. Därför gjorde Markus inte fel, när han nedtecknades somliga delar såsom han mindes dem. Ty han gjorde sig verkligen möda att inte utlämna något av det han hört eller förfalska något.

Nästan samtidigt och oberoende av Papias skriver Justinus Martyren om att Markusevangeliet innehåller Petrus ”hågkomster”. (1 Petr 5:12f)

Canon Muratori (150 e kr) berättar att Markus skulle ha varit närvarande vid några händelser i Jesu liv, till exempel flytt i Getsemane, Mark 14:51 f.

Irenaeus (200 e Kr), Tertullianus (220 e Kr) och Klemens av Alexandria (215 e Kr) bekräftar bilden. Klemens berättar att Markus var med i Rom och började sin gärning medan Petrus fortfarande levde. Mycket talar därför att evangeliet skrevs färdigt i Rom.

Eusebios II, 16 berättar att Markus blev biskop i Alexandria enligt legenden (?)

Till vem skrev Markus?

Han skrev till dem i väst. Förutom vad som sagts om Markus gemenskap med Petrus kan vi i själva Markusevangeliet se att han:

1. behöver översätta arameiska och hebreiska uttryck, till exempel *boanerges* (3:17), *talita koum* (5:41), *korban* (7:11), *effata* (7:34) *gehenna*, (9:43), *abba* (14:36) *Golgota* (15:22) *eloi*, *eloi lema sabaktani* (15:34).
2. måste förklara judiska bruk som reningarna (7:3 f), det osyrade brödets högtid (14:12) och tillredelsedagen (15:42)
3. använder latinska låneord som *Legion*, (5:9) *speculator*, bödel (6:27), *denar* (6:37), *census*, skatt (12:14) *quadrans*, ören (12:42) *flagellare*, gissla (15:15) och *centurion* 15:39
4. hänvisar till den romerska rätten (12:14)
5. Uttrycket Guds rike är omöjligt om adressaterna är judar.

Det betyder att läsarna främst har hednisk bakgrund, samtidigt förutsätter Markus att de är kristna och fått del av den första undervisningen.

Varför skrevs evangeliet?

1. De första kristna väntade på Jesu återkomst och fann det därför inte angeläget att skriva ner något.
2. Det var tillräckligt att förvalta *kerygmat* (Rom 4:25, Apg 10:37-43), bekännelsen, apologetiska motiv och logion.
3. Evangeliet spred sig och ett naturligt behov uppstod att skriva ner evangeliet.
4. När apostlarna dog blev behovet av att skriva ner starkare.
5. Församlingarna behövde material för gudstjänsten, typ evangelieboken och för dopundervisningen, kateketik.

Till detta ska ytterligare tre påståenden göras. För det första; Evangeliet som genre fanns inte tidigare, utan Markus "skapade" denna. Markus kombinerar berättelsen, budskapet och undervisningen. Vi kan därför, enligt min mening, inte analysera evangeliet som vore det endast en geografisk eller historisk berättelse, inte heller som poesi eller dikt. För det andra inleder Markus evangeliet på samma sätt som Matteus, grekiska *arche tou euangeliou Iesou Christou*. Detta är en subjektiv genitiv. Den återfinns också i Rom 15:19, 1 Kor 9:12 och Gal 1:7. Jämför översättningarna av denna i Folkbibeln med Bibel 2000. Jag föredrar definitivt Folkbibelns översättning. Se också vad Paulus säger i Rom 10:17. För det tredje menar jag att det finns ett tydligt exempel i Kol 3:16 där det talas om Kristi ord. Det ordet kan vara såväl muntligt som skriftligt, men kommer från Jesus som om han talade det. Det är möjligt att det rör sig om högläsning ur till exempel Markusevangeliet.

Med vilket syfte skrev han?

1. Markus avsikt var inte att skriva en biografi, inte ens en historisk berättelse om Jesus
2. Markus skriver ner den dopundervisning, som härstammade från Petrus. Men då borde han inte ha uppehållit sig så mycket vid gärningarna.
3. Markus börjar på samma sätt som Matteus: Här börjar budskapet om Jesus Kristus, Guds Son. Evangelium om Jesus? Ett evangelium!
4. Markus vill berätta och förmedla budskapet. Det innebär att han väljer material som kan göra rättvisa åt budskapet. Han behövde inte göra några intervjuer, inte forska för att få material.

5. Markus hade ingen kronologisk plan när han skrev ner sin berättelse. Den följer en ett-årscykel. Den är berättad i ett stycke. Några menar att Markus inte ens tänkt på det utan bara utvidgat gängse kerygma, det vill säga Apg 10:37 ff.

Traditionen bakom evangeliet

Se grafen nedan och håll det ovan sagda i minne när jag påstått att det finns en bakomliggande muntlig/skriftlig Jesustradition²

² Se vidare White: *From Jesus to Christianity* och Brown *An Introduction to the New Testament*.

Matt 16:24-26

Sedan sade Jesus till sina lärjungar: ”Om någon vill gå i mina spår måste han förneka sig själv och ta sitt kors och följa mig.

Ty den som vill rädda sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min skull, han skall finna det.

Vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen (4) men måste betala med sitt liv? Med vad ska hon köpa tillbaka sitt liv?

Människosonen ska komma i sin (9) faders härlighet med sina änglar och (11) då skall han löna var och en efter hans gärningar.”

Mark 8:34-37

Sedan kallade han till sig både lärjungarna och folket och sade: ”Om någon vill gå i mina spår måste han förneka sig själv och ta sitt kors och följa mig.

Ty den som vill rädda sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min och *för evangeliets* (2) skull, han skall *rädda* (3) det.

Vad hjälper det en människa att vinna hela världen om (4) hon får betala med sitt liv? Med vad ska hon köpa tillbaka sitt liv? Den (6) som skäms för mig och mina ord i (7) detta trolösa och syndiga släkte, honom skall också

Människosonen *skämmas* (8) för, när han kommer i sin (9) faders härlighet med *de heliga* (10) änglarna.

Luk 9:23-26

Och han till alla: ”Om någon vill gå i mina spår måste han förneka sig själv och *varje dag* (1) ta sitt kors och följa mig.

Ty den som vill rädda sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min skull, han skall *rädda det* (3).

Vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen men får betala med *att mista* (4) sig själv? (5) Den som skäms för mig och mina ord, honom skall också

Människosonen skämmas (8) för, när han kommer i sin och sin och (9) sin faders härlighet och *de heliga* änglarnas (10) härlighet.”

Kommentar

Det finns långtgående likheter mellan de tre evangelisterna, men också skiljaktigheter. Vid varje siffra går det att göra en sådan upptäckt. Vid (1) ser vi att Lukas har tillägget *varje dag*. Vid (2) skriver Markus *för evangeliets skull*. Vid (3) är Markus och Lukas lika, men skiljer sig gentemot Matteus. Vid (4) är alla lika och vid (5) saknas frågan ”Med vad ska hon köpa tillbaka sitt liv?” hos Lukas. (6) är gemensam hos Markus och Lukas, men saknas hos Matteus. (7) finns bara hos Markus. (8) saknas hos Matteus. (9) är gemensam för alla tre, (10) för Markus och Lukas och (11) är unik för Matteus.

Antingen har någon känt till och skrivit av den andre. Då har de lagt till eller dragit ifrån. Eller har alla tre känt till det muntliga Jesusordet, men återgett det något olika.

Vi kan också konstatera att var och en av de tre har ord som inte de andra har. (1) finns bara hos Lukas, (2) bara hos Markus, (11) finns bara hos Matteus.

Det finns i huvudsak tre teorier för att förklara samstämmigheten. Den för dagen mest accepterade är den så kallade *två-källshypotesen* som jag redogjorde för i kommentaren till Matteus. Den utgår från att Markus är äldst och att Matteus och Lukas har skrivit av Markus, men det finns också material hos Matteus och Lukas som inte finns hos Markus, alltså måste de ha haft ännu en källa, en för oss okänd.

Den andra teorin kallas för *användningshypotesen*. Den utgår från att det finns ett direkt samband mellan Matteus, Markus och Lukas. Frågan är då vem som skrev först av de tre? Vem har skrivit av vem? Den vanligaste förståelsen är att Markus skrev först och att Matteus och Lukas har använt stora delar av Markus. Men det finns också de som säger tvärtom, att Matteus och Lukas funnits först och att Markus gjort en förkortad version, en sammanfattning av de två.

Den tredje teorin, som jag själv lutar åt, utgår från att det funnits ett gemensamt *ur-evangelium*, fast muntligt. Det vi kallar kerygma eller ett utbyggt kerygma, utbyggt med logion. Matteus är härvidlag en nyckelperson. Kerygmat har sedan traderats muntligt, grekiska *paradidomi*.³ Markus kan vara ett bra exempel på denna tratering när han fick allt från Petrus.

Bakom Markus evangeliet finns Petrus och hans budskap

Det finns med andra ord en muntlig berättelse bakom. Berättelsen är ett budskap, ett evangelium. 1:1 är evangeliet om Jesus Kristus eller Jesu Kristi evangelium. Det skrevs ner för att läsas högt.

Jesus är Guds Son /representant/ den Smorde och hans budskap sammanfattas i 1:14f. Markus upprepar att vi ”ska lyssna till honom”, se vidare 4:3, 9, 12, 15, 16, 18, 20, 23 och 24.

Budskapet innebär att Han är den ende Guden, hans budskap sammanfattas i det dubbla kärleksbudet, Skaparen har en avsikt med allt som sker, han har gjort sig känd genom den judiska historien och det går att skönja hans rådslut i Skrifterna.

Jesus säger att riket är nära. Det betyder att det är närvarande i och genom berättelsen. Det förverkligas när människor tar emot och anpassar sig till det. Budskapet är en attack mot ondskans makter. Budskapet nytolkar formerna och villkoren för den mänskliga existensen (paradgimskifte).

Jesus talar mer än 100 gånger om sig själv som Människosonen. I Danielsboken 7:13 kommer Människosonen från Gud till människorna för att hålla dom. Jesus tar detta men tillfogar sitt lidande, sin död och uppståndelse och gör sig till människornas representant. Han utsätts för lidande, förs fram till Gud och får makt och ära. När Petrus protesterar säger Jesus att hans tankar inte är Guds tankar. På det här sättet blir Människosonen en lidande smorde, inte en triumferande som judarna tänkt sig. Hur ska vi förstå detta? Det förklarar Markus genom att skriva:

dels att Människosonen ger sitt liv till lösen för många. Han friköper människorna (10:45)

³ Jämför till exempel Mark 14:22 och 1 Kor 11:23 ff eller Mark 13:33 ff med 1 Tess 5:1 ff.

dels att Människosonens blod är förbundsblodet, offret utgjutet för många. (14:24)

Jesus säger att Människosonen har kommit (Luk 19:10) från himlen (Joh 3:13) och har enastående makt (Mark 2:10, Matt 12:8 och Joh 5:27).

Nästan varje gång Jesus talar om Människosonen säger han att Människosonen ska uppstå från de döda, 8:31-9:1, 13:24-27 och 14:26. Detta stämmer väl mot Dan 7:13-27. Lägg till detta att han sätter sig på faderns högra sida, 12:35-37. 14:61f. Genom detta (och uppståndelsen) får allt Jesus säger och gör gudomligt perspektiv. Himmelsfärden bekräftar den eviga giltigheten. Detta gäller bakåt i tiden och förklarar tecknen och undren och det gäller framåt i tiden så att riket kan förverkligas genom förkunnelsen. ”Vänd om” ”riket är nära” ”tro evangelium” ”din tro har räddat dig”, men också att riket är verksamt så att ”det bär frukt”, 4:26.

Jesus berättar om principen genom död till liv i liknelsen om den sådda säden, 4:26-34. Markus menar att Jesus är Messias eller Guds Son som kommit för att ge sitt liv.

Markusevangeliets struktur och disposition

Markus börjar på samma sätt som Matteus: Här börjar budskapet från (om) Jesus Kristus, Guds Son. Han hade ingen kronologisk plan när han skrev ner sin berättelse. Den följer en ett-årscykel. Den är berättad i ett stycke. Några menar att Markus inte ens tänkt på det utan bara utvidgat gängse kerygma, det vill säga Apg 10:37 ff.

1:1 och 1:11 är en naturlig inledning, proklamationen.

Hartman:

Jesus i Galiléen, 1:1-6:6

Jesus på vandring, 6:7-10:52

Jesus i Jerusalem, 11-16

På samma sätt som i Matteusevangeliet finns det en brytpunkt i samband med händelsen vid Caesarea Filippi, 8:27-30. Gärtner menar att vi bäst förstår Markus genom att vi studerar Jesu självförståelse. Hur ser Jesus på sig själv?

Gärtner:

Guds Son 1:1-8:26

Människosonen 8:27-10:52

Messias 11:1-33

Rabbi 12:1-13:37

Herrens Tjänare 14:1-15:57

Ett förslag på disposition kan se ut som nedan. Versarna i den högra spalten är unika för Markus och det är de som ska kommenteras här.

Inledning, 1:1-11

Unika versar

1:1-11 Jesus – Guds Son

Jesus i Galiléen, 1:12-6:6

1:12-13 Jesus segrar

1:14-15 Jesu budskap

1:16-20 Jesus kallar sina första lärjungar

1:21-45 Jesus i Kapernaum

2:1-3:6 Motståndet mot Jesus (fem stridssamtal)

3:7-12 Mycket folk följde efter

3:13-19 Jesus utväljer sina apostlar

3:20-21

3:20-35 Anklagelser mot Jesus

4:1-34 Liknelser om Guds rike

4:26-29

4:35-5:43 Jesus är Herren

6:1-6 Jesus förkastas i Nasaret

6:7-13 Jesus sänder ut de tolv

Jesus på vandring, 6:7-10:52

6:14-16 Herodes bedömning av Jesus

6:17-29 Johannes döparen dödas

6:30-8:26 Bröd och måltid

8:22-26

8:27-9:29 Den lidande Messias

9:30-50 Att bära sitt kors

9:49

10:1-12 Äktenskap och skilsmässa

10:13-31 Störst i Guds rike

Jesus i Jerusalem, 11-16:8

11:1-33 Jesus i centrum

12:1-44 Stridssamtal

13:1-37 Det apokalyptiska talet

13:33-37

14:1-16:8 Fullbordandet

Avslutning, 16:9-20

16:9-20 Den Uppståndne visar sig

16:9-20

B. Kommentarer till de unika verserna

Markusevangeliet har en tydlig inledning i 1:1-11 som vittnar om Jesus som Guds Son. Sedan följer hans seger över djävulen i frestelseberättelsen och han kallar sina första lärjungar. I 1:14-15 sammanfattas hans budskap till oss och i 2:1-3:6 berättar Markus för oss att många följde Jesus.

3:20-21 De gick ut för att ta hand om honom

V 13-19 handlar om dem som lyssnar till och följer Jesus och verserna 20-35 handlar om dem som inte gör det. Det är dels hans närmaste som ängslas över honom och dels de skriftlärderna som anklagar honom för att vara besatt. V 22-30 återfinns som en parallell i Matt 12:24-31 och v 31-35 som en parallell i Matt 12:46-50. Men v 20-21 är unika. De finns ingen annanstans. Varför har Markus med detta? Varför har de andra evangelisterna inte med detta?

Om vi jämför v 20-21 och v 31-35 ser vi att just Jesu familj inramar stridssamtalet. Bland familjemedlemmarna befinner sig bland andra modern Maria och halvsyskonen Jakob och Judas.⁴ Genom att han gör så blir slutsatsen v 34 och orden de som satt runt omkring honom. Jesu familj menar att han är från sina sinnen. Kontrasten mot familjen gör detta särskilda lärjungaskap mycket tydligt.

Den första slutsatsen vi kan dra av denna händelse är att efterföljelsen är väsensskild från de biologiska banden. Gemenskapen i Guds familj består i något radikalt annorlunda. Vi ska se närmare på detta. När Jesus antyder att *de runt omkring* honom gör Guds vilja betyder det att det är de som lyssnar till honom som ingår i hans familj. Men minst lika viktigt är att förstå att det är de som samlas runt *honom* som ingår i familjen. Markus betonar att den kristna gemenskapen inte bara består av judar, inte ens av hans egen familj. Guds familj är annorlunda.

I Markusevangeliet står skrivet om Guds vilja endast två gånger, v 35 och 14:36. Jesu är den som gör Guds vilja. I 1:15 förkunnar Jesus: "Omvänd er och tro evangelium." I dessa ord finns kallelsen att följa Jesus och 1:16-20 understryks detta, se också 2:14, 15. Hur det går till att göra Guds vilja och att följa Jesus åskådliggörs i berättelsen om mannen med den förtvinade handen, 3:1-6 och i liknelsen om såningsmannen, 4:1-12. Av 14:36 förstår vi att den som vill följa Guds vilja också kan utsättas för lidanden.

Kallelsen att komma in under Guds vilja gäller alla människor, 3:35. Härmed dras också de som lyssnar till detta evangeliums läsning in, du och jag. Detta är en andlig gemenskap, en gemenskap i Anden och de som tagits in i denna gemenskap delar den med varandra. Och i v 35 har Markus gjort tydligt att denna gemenskap även gäller systrar, självklart i vår tid men inte i den tiden.

⁴ Jesu far omnämns inte alls i evangelierna. De flesta kommentatorer menar att han förmodligen var död. Därför omnämns Maria, hans mor för att identifiera Jesus., se 6:3. Maria har för övrigt ingen särställning hos Markus. Vi behöver läsa Apostlagärningarna för att få veta mer om Jesus familj, om Marias särställning, om Jakob som föreståndare i Jerusalemsförsamlingen och Judas som författare till ett av breven.

De skrifflärde befinner sig i en annan maktposition till Jesus. Utifrån sina religiösa föreställningar anklagar de Jesus för att fara fram med villfarelser. De menar att Jesus är besatt av sataniska krafter. Men Jesus går till motangrepp mot de skrifflärde.

Med hjälp av bilden av ett inbrott antyder Jesus att han den som ska plundra måste övervinna den som ska plundras. Han är själv den starkare när han angriper och befriar människor. I 1:7 talar Johannes döparen om att den som kommer efter honom är den starkare.

Jesus anklagar de skrifflärde för hädelse, det värsta som kan ske. Genom hädelsen utesluter de sig själva från Guds rike och drar den fällande domen över sig. Tidigare har de skrifflärde tänkt att Jesus är den som hädar, se 2:5-7. Nu vänder Jesus på denna anklagelse. Jesus utfärdar en dom över de skrifflärde, men lägg märke till att han inte fäller någon dom över inte över sin familj. De är bara oförstående. Markus markerar detta i v 31 genom att säga att de ”står utanför”.

I Mark 4 är Kristi ord i centrum, jämför Rom 10:17. Det ordet förkunnas för både goda och onda, på samma sätt som Gud låter solen gå upp över både goda och onda. Begreppen goda och onda väcker frågor. Denna schablon kan rent generellt förstås som de som tar emot evangelium och låter det bära frukt i sina liv och de som inte gör det. Men i Mark 4 är det förkunnelsen som står i centrum.

Vid en närmare läsning blir det klart att ordet lyssna, grekiska *akou*, fungerar som ett stickord. Det löper som en sammanhållande tråd genom hela liknelsen, se v 4, 9, 12, 15, 16, 18, 20, 23 och 24. När en människa lyssnar till de goda nyheterna görs hon ansvarig för vad hon hört. När någon lyssnar och förstår, se Matt 13:19 och 13:23, gäller det att inrätta sitt liv därefter. Om någon gång efter annan försöker evangelium förlorar hon det liv som kommer av evangelium. När någon tar till sig Kristi ord, förstår det och handlar därefter, slår det rot och börjar växa. I 4:26-29 förklaras detta mer ingående.

Men här finns inte något utrymme för egen berömmelse, Joh 3:27, 1 Kor 4:7, utan allt du är och har är Guds gåva. Andlig insikt är i sig riskabel. Den fördömer oss om vi inte rättar oss efter den. Detta är ett skäl till att Jesus talar i liknelser. Det är inte meningen att utomstående ska förstå och bli fördömda.

I 4:26-29 fördjupas denna förståelse av Kristi ord.

4:26-29 Av sig själv ger jorden gröda

Denna liknelse förskjuter inriktningen från såningsmannen och sådden till vad som händer med sådde i den goda jorden. Markus talar ganska detaljerat när han talar om säd, gröda, strå, ax och fullmoget vete.

Liknelsens poäng är Guds fördolda verksamhet. Som en bakgrund kan vi läsa Ps 65:10-14 och 104:14-18. På samma sätt som vetet växer genom Guds kraft, växer också Guds rike genom hans makt och handlande. Detta sker av sig själv, grekiska *automate*.

Liknelsen talar om för oss att Kristi ord, Rom 10:17, de glada nyheterna om Guds nåd, *kommer att växa* till bland oss. Detta visste såningsmannen när han sådde och det kan förklara

varför Jesus sår sitt evangelium så frikostigt. Se Fil 1:6 och 2 Petr 3:18. Det var detta som Nikodemus inte kunde förstå, Joh 3:8, eftersom det är fördolt för den naturliga människan. Innan vi ser närmare på v 29 vill jag visa denna andliga lag när Paulus talar om den i Gal 6:7-10.

Gal 6:7-10 Bedra inte er själva

Uppmaningen att inte bedra sig själv känner vi väl igen från Jakobsbrevet. Huvudordet var där Var Ordets görare, annars bedrar ni er själva, Jak 1:22. Jakob börjar med att påminna om hur vi föddes på nytt genom sanningens ord, Jak 1:18 och fortsatte sedan med att tala om hur vi blir kvar i sanningens ord, genom att genom att tänka rätt, 2:1-13 genom att handla i tro, 2:14-26 och genom att tala rätt 3:1-12.

Uttrycket *Bedra inte er själva* i Gal 6:7 låter oss förstå allvaret i situationen. Du kan (inte) ta emot det nya livet och leva på det gamla sättet. Tar du inte vandringsen i anden på allvar, utan fortsätter det gamla sättet att leva kommer du obevekligen att skörda död. Jämför 5:13 och 22-25.

När Paulus talar om att också vi som lever i anden ska vara noggranna med vårt leverne har han ofta missförstått. Vi tänker att det nu finns två olika vägar att välja mellan, köttets och andens och återupplever därför slitningarna i våra liv. Denna "valsituation" är emellertid opaulinskt. Om så vore fallet skulle vår vilja återigen mana oss till prestation. Nej, Paulus menar att Kristus lever sitt liv i den kristne. Förutsättningen är alltså given. Och därför kommer trons liv att uttrycka sig i "gärningar". Det råder fortfarande ingen motsättning mellan tro och gärningar, tvärtom fullkomnar gärningarna tron.

Det är så vi ska förstå orden *Vad man sår, får man också skörda*. Detta är en välkänd metafor, hämtad från naturen, Job 4:8, Ordsp 22:8, Jer 12:13 och Hos 8:7. Bilden är känd också utanför bibelns miljö. Lägga märke till att vi har att göra med en metafor med vilken Paulus vill stryka under vad han sagt. Det är inte rätt att utifrån denna bild undervisa om en särskild "lag om sådd och skörd", genom vilken vi kan bestämma vår framtid. Vi kan förvisso förstöra och hindra Guds verk i våra liv genom vår självgodhet, men det är inte Paulus poäng med dessa versar. Paulus fortsätter med bilden.

Sår man i Andens åker, så får man av Anden skörda evigt liv. Men om utgången är given då vi vandrar efter köttet, är den lika given då vi vandrar efter Anden. När Kristus regerar i den kristne, genom Anden, är det "Han som verkar vilja och gärning". När Kristus regerar, genom Anden, i oss, följer av det inre livet med naturnödvändighet "det eviga livet". Det kan inte uppnås genom att man i egen kraft försöker förvärva det, utan genom att Kristus "lever i mig".

Sår man i köttets åker, så får man skörda fördärv av köttet. Med detta menar inte Paulus att vi kan hantera en lag om sådd och skörd och så påverka eller styra domen. Men bilden var välkänd och hans antagonister, judaisterna, hade lagt stor vikt vid "köttet" och Paulus har tidigare sagt att om vi gör det, kommer vi också med lätthet att känna igen "köttets gärningar".

Paulus poäng är att vi som vandrar efter Anden ska räkna med resultat och därför säger han: *Låt oss inte förtröttnas att göra gott*. Återigen är vi tillbaka till den självklara kristna etiken. De upprepade förmaningarna påminner oss om nödvändigheten att engagera sig i den goda

kampen! Lagg märke till uttrycket "den goda kampen". Vår kamp är kampen för och tillsammans med Jesus, Segraren. Paulus fortsätter ... *först och främst mot dem som är våra syskon i tron*. Orden är riktade till människor som brottades, inte bara med livets vanliga problem, utan också med de bördor judaisterna lade på dem. Paulus uppmanar dem att hjälpa och stödja varandra. I den grekiska texten relaterar ordet syskon till ordet *oikos*, hushåll. Åkessons översättning talar om *trons husfolk*. "Vem är min nästa?" var en vanlig frågeställning på Jesu tid. Det hebreiska ordet *rea* betyder *de som står mig nära*. Min nästa, med vilken jag ska dela bördorna är alltså de som ingår i min *oikos*, i mitt hushåll. Denna insikt var allmångods hos judarna, men Jesus gör sak också av denna genom liknelsen om den barmhärtige samariten, se Luk 10:25-37, att min *oikos* inte kan vara en stängd gemenskap, utan att vemsomhelst kan i en given situation bli min nästa. Paulus skriver därför här att vi ska *göra gott mot alla*.

Paulus har ett eskatologiskt drag i v 8 när han skriver att vi ska skörda evigt liv och därmed är det dags att gå tillbaka till Mark 4:29.

V 29 talar om att skördetiden är inne. Jag förstår den först, liksom Paulus i Galaterbrevet som att detta syftar på ändens tid. De första kristna uppmanades att hålla ut medan de väntade på Herrens återkomst. Det har blivit tydligt i våra studier av Matteus, Jakob och nu Markus.

Den bekanta bilden återfinns i Joel 3:13. Den yttersta dagen handlar inte bara om domen, utan minst lika mycket om fullkomningen. Det är en dag då Gud fullbordar vad Han lovat, då Han uppfyller sina löften, Joel 3:18, 20-21. Guds herravälde upprättas obevekligt, i den stund Han bestämmer så. Ingen kan hindra detta. Det sker grekiska *automate*. Se även Jes 13:9, 22b, Hab 2:3, Fil 1:6, Hebr 10:37 och 2 Petr 3:9 ff. Det är sannolikt tankar som dessa som ligger bakom Mark 4:29.

Det fanns de som otåligt ville upprätta Guds rike, kanske med våld. Förväntningarna återspeglas i 10:35-37 och i Apg 1:6.

8:22-26 Ser du något?

Hur kommer det sig att denna berättelse finns med här? Det är en sak att den inte finns med i Matteus eller Lukas, men den passar inte in i Markus 6:30-8:26 heller. Åtminstone inte om vi förlitar oss på den struktur vi gjorde på sid 8. Några har föreslagit att den finns med därför att det hände "vid sjön", men troligare är att berättelsen hänger samman med föregående stycke, som handlar om lärjungarnas otro och blindhet. För att de ska komma ur sin blindhet krävs att Gud öppnar deras ögon, Jes 29:18 och 35:5.

Innan berättas om brödundret, miraklet då Jesus vill visa att Han är Livets Bröd. Men förstår de ännu vem Jesus är? 8:14 ff.

Betsaida grundades av tetrarken Filippus, samma Filippus som grundlade Panias, det vill säga Caesarea Filippi, Gaulanitis, Trakonitis, och Batanea. Staden bytte sedan namn och hette Julias efter kejsar Augustus. Härifrån kom Petrus och Andreas och Filippus. Det är en av de städer över vilka Jesu uttalade sitt "ve", därför att de inte tog emot honom, Matt 11:21.

Berättelsen om den blinde mannen påminner om när Jesus botar en dövstum, Mark 7:31-37 och Joh 9:1-7.

Det står att de (i tro?) förde fram en blind till Jesus. Det var de som stod för tron och förbön. Botandet sker i två etapper. Berättelsen om hur Jesus spottar mannen i ögonen har förundrad många. Några menar att den tidens undergörare kunde bete sig så, andra menar att Jesus gör det för att få kontakt med mannen. Han kunde ju inte se. Giertz menar att denna händelse skulle Markus aldrig ha återgett, - om den inte faktiskt skett. Den är så underlig.

När Jesus lagt sina händer på honom frågar han den blinde: Ser du något? Ja, något, svarar mannen. Det viktigaste för Jesus är att förmedla ... Guds kärlek till mannen och förståelsen till sina lärjungar som förklarar vem Gud och Jesus är. Jag är övertygad om att detta är berättelsens poäng. En annan slutsats av detta är att Jesus inte överger en människa förrän hans vilja ägt rum.

Förstår ni? Ser ni? Dessa frågor ligger i luften när Markus går över till 8:27 ff och berättar om händelsen vid Caesarea Filippi. Nej, det är först efter andra omgången de kommer att kunna se.

V 8:26 är en underbar liten vers. Jesus skickar mannen direkt hem. Varför? Vi vet inte, men jag tänker mig att mannen hade fru och barn hemma och att Herren vill att de ska vara dem som först får veta vad som skett.

Förstår du vem Jesus är?

Men Jesus vill inte bli känd som en undergörare. Han är den hemlighetsfulle Människosonen och enligt Gärtner är de gudomliga titlarna en del av strukturen i Markusevangeliet.

Gärtner:

Guds Son	1:1-8:26
Människosonen	8:27-10:52
Messias	11:1-33
Rabbi	12:1-13:37
Herrens Tjänare	14:1-15:57

Den största egendomligheten hos Markus är den så kallade Messiashemligheten, det vill säga att Jesus förbjuder sina lärjungar att föra vidare vem han är, 1:44, 5:43, 7:36, 8:26, 30 och 9:9. Jesus kämpar emot ryktet om att 1) vara undergörare eller en 2) judisk-politiska Messias. När lärjungarna bekänner att Jesus är Messias bejakar Jesus detta. Vi läser i 8:27f:

Petrus svarade honom: Du är Messias. Men Jesus förbjöd dem att säga det till någon. Därefter började Jesus undervisa dem om att Människosonen måste lida mycket ...

De bekände Jesus som Messias och det är Han, men han är mer än så. Han är Människosonen. Markus betonar att Gud har blivit människa. Markus skriver enkelt, folkligt och realistiskt om Jesus. Jesus är en sann människa. Markus drar sig inte för att berätta hur Jesus "kände", se till exempel 1:41, 43, 3:5, 8:12, 33, 10:14, 16, och 21. Markus berättar också att Jesu närmaste trodde att han var från sina sinnen, 3:21 och att han i Nasaret inte kunde utföra några under, 6:5. När Jesus undervisar blir han ofta missförstådd 4:13, 6:52, 8:17, 21, 9:10, 32. Och i sitt tal om den yttersta dagen säger Jesus att han inte vet när den dagen kommer, 13:32.

Vi talade tidigare om hur Markus vill att vi ska förstå att Jesus är Guds Son. Det är syftet med hans bok. Men han vill också att vi ska förstå att Gud har blivit människa. Jesus är en sann människa. Markus drar sig inte för att berätta hur Jesus ”kände”, se till exempel 1:41, 43, 3:5, 8:12, 33, 10:14, 16, och 21. Markus berättar också att Jesu närmaste trodde att han var från sina sinnen, 3:21 och att han i Nasaret inte kunde utföra några under, 6:5. När Jesus undervisar blir han ofta missförstådd 4:13, 6:52, 8:17, 21, 9:10, 32. Och i sitt tal om den yttersta dagen säger Jesus att han inte vet när den dagen kommer, 13:32.

Jesus går från Guds Son till Människosonen och klär Människosonen med kännetecken hämtade från 3) den lidande Tjänaren i Jes 53. Så låter Jesus lärjungarna få del av hans självbild. Jag tror också att Jesus undviker att vara övertydlig. Han vill att 4) var och en ska upptäcka vem Han är och att denna upptäckt är 5) Guds gåva.

Jesu är uppfyllelsen av alla löften och bilder. Vi kan förstå uppståndelsen från de döda som själva grundförutsättningen för att någon ska kunna förstå vem Jesus är. Och innan dess är det lika bra att lärjungarna håller tyst.

Jesus har i liknelsen om den sådda säden och särskilt i 4:26-34 berättat om principen genom död till liv. Denna princip är Guds, den är fördold, hemlighetsfull för oss. Här finns områden vi förstår lika lite som vi förstår hur kornet kan bära frukt eller hur degen blir syrad.

Nu har vandringen mot Jerusalem börjat. Det är utblottelsens väg och Markus visar detta gång efter annan. Nästa unika vers är 9:49.

9:49 Ty alla ska saltas med eld.

I 9:30-32 uttalar Jesus en andra förutsägelse om vad som ska ske. Lärjungarna begriper ingenting. I v 33-37 tvistar de om vem av dem som är den störste. I v 38-41 tvingar Jesus dem att acceptera hur en utomstående driver ut demoner när Jesus ger sitt godkännande till denne. I v 42-50 varnar Jesus för förförelser. Det är lätt att gå vilse. Och därför är det viktigt att ha klart för sig att i Guds rike gäller andra regler än i en värld där människor försöker sko sig på andras bekostnad.

I v 49 och 50 har tre Jesusord ställts samman. De har det lilla ordet salt gemensamt. Saltet var smakgivande, bittert, renande och konserverande. Det kan här betyda olika saker.

1. Saltet skulle strös på offer och att var och en ska saltas med eld kan vara inspirerat från 3 Mos 2:13 och Hes 43:24, se Rom 12:2.
2. I 4 Mos 18:19 och 2 Krön 13:5 talas också om salt i samband förbundet, det vill säga att förbundet ska bevaras. Se kommentaren till Matt 5:13.
3. Elden och saltet är reningsmedel och kan därför symbolisera prövningar, lidanden och förföljelser för Kristi skull, jämför med 13:13, 1 Petr 1:7, 4:12
4. Man kan också tänka på de saltplattor som användes när man eldade i ugnen. Saltet förbättrade förbränningen, och tillsammans med röken smaksatte den maten. Men

efter att han använts flera gånger miste saltplattorna sin sälta och gick inte längre att använda.

Det första ordet, som är unikt för Markus, börjar med det lilla ordet *ty*. Här verkar med andra ord en förklaring komma. Vad är det som ska förklaras om inte alla de svårigheter Markus talat om i v 30 ff?

Sammantaget kan ordet salt betyda att varje lärjunge ska 1) renas, 2) bli ett riktigt offer till Gud, 3) bli sunda och starka invärtes och 4) bevaras från andlig förruttnelse. Det kan också finnas en förskjutning i betydelsen mellan de tre orden salt, där v 49 närmast syftar på lärjungarna som saltade offer, v 50 talar om att vi ska bevara en levande tro. Vi får inte bli odugliga lärjungar som odugliga saltplattor. Den sista satsen betyder att vi ska vara renhjärtade och hålla fred med varandra. Vi ska ha salt i oss. I det sista fallet faller uppmaningen tillbaka på tvisten i v 34.

13:34-36 Ni vet inte när husets herre kommer

Också dessa verser är unika för Markus, men samma budskap återfinns hos Matteus (25:1-13, 14-30) och Lukas (12:36-40). Herrens återkomst var ett centralt tema hos de första kristna, se också 1 Kor 16:13, 22, 1 Tess 5:6, Jak 5:7 ff och Upp 16:15, 22:20.

Den version vi har i Markus anses vara den minst tydliga och därför också den äldsta. Den kan till och med vara sammansatt av flera olika tankar. Hur den ursprungliga tanken i sådana fall var stannar vid en spekulat. Jag har gjort en sådan.

Nyckelordet är husets Herre, grekiska *o kyrios tes oikias* och kan, menar jag, syfta på den första kristna församlingen. I inledningen av liknelsen står det bara att en man reste bort, men här förklaras detta med att det är Herren Jesus som lämnat församlingen, om än tillfälligt. Tjänarna, det är alla kristna, har var och en sin uppgift som ska skötas, men portvakten (apostlarna) får befallningen att ta det yttersta ansvaret. Jesus talar till Petrus, Jakob, Johannes och Andreas enligt v 3. Så långt en tänkbar ursprunglig version. Oavsett hur det har förhållit sig med detta kan nästa steg vara att liknelsen har två poänger.

Den första poängen är det ansvarsmoment tjänarna och portvakten har. De ska vaka och noggrant sköta sina plikter. Men det står också att de *inte vet när husets herre kommer*. Detta är den andra poängen, men numera den vanligaste förståelsen av texten. Denna förståelse blir uppenbar när vi kommer till Matteus och Lukas. Här kan vi förmodligen se en utveckling. Den ursprungliga poängen har blivit sekundär. Det verkar som att Markus traderat, det vill säga haft med den ursprungliga poängen och sedan byggt på liknelsen. Lägg också märke till inramningen, v 33 b *ni vet inte när tiden är inne* och v 36 och v 37.

När vi läser v 37 ser vi också att maningen är utvidgad så att den riktar sig till alla, - inte bara till apostlarna. Markus har utvecklat förståelsen, dock utan att ha släppt den ursprungliga.

16:9-20 Den Uppståndne visar sig

I inledningen till denna kommentar konstaterade vi att Markus fungerade som ”medtjänare”, grekiska *hyperetes*, tolk och kateket, det vill säga som en Ordets tjänare. Han följde aposteln Petrus på dennes missionsresor. Det fanns också en tanke om att Markus svarade för den dopundervisning som härstammade från Petrus. Det ord som förmedlades betraktades som Kristi Ord, det vill säga det kommer från Herren själv. Det kan ha varit muntligt och/eller skriftligt. Kanske har detta betydelse för förklaringen av dessa sista, för Markus, unika versar.

V 9-20 är uppenbarligen ett tillägg, först belagt på 300-talet. Men det var känt innan, eftersom vi vet att Irenaeus (130-c:a 200 e Kr) kände till det och citerar det. Justinus Martyren (100-165 e Kr) kände till det vid mitten av 100-talet och det finns med i Diatessaron, det vill säga den första Evangelieboken som användes i gudstjänsterna.

Enligt de äldsta och bästa handskrifterna slutar emellertid Markusevangeliet, underligt nog, med v 8. När vi kommer till Matteus och Lukas har de olika slut. Vi har med andra ord tre berättelser (fyra med Johannes) som var för sig slutar på olika sätt. När vi konstaterat detta går vi tillbaka till Markus 16:9-20 och ser då att dessa versar framstår som en sammanfattning av de övriga evangelierna och Apostlagärningarna. Hartman har i sin kommentar ställt upp följande schema:

V 9a	Joh 20:1, 11-18
V 9b	Luk 8:2
V 10 f	Luk 24:11
V 12 f	Luk 24:13-25
V 14a	Luk 24:36-43. Apg 1:4
V 15	Luk 24:47, (Matt 28:19, Mark 13:10, 14:9)
V 16	Joh 3:18, (Apg 2:38, 16:31, 33)
V 17a	Apg 4:30, 5:12
V 17b	Apg 8:7, 16:18
V 17c	Apg 2:4, 18
V 18a	Apg 28:3-6 (Luk 10:19)
V 18b	Apg 3:1-10, 4:30, 9:33-35
V 19	Luk 24:50-53 (Apg 1:9-11 / Ps 110:1, Mark 12:36, 14:62, Matt 22:44, 26:64, Luk 12:42 f, 22:69, Apg 2:34)
V 20	Apg 14:3

Det har väckts många frågor och spekulerats en hel del kring det märkliga slutet i v 8. Det är klarlagt att det funnits långt tidigare och att det är en sammanställning av uppståndelsen. Vi har här sannolikt ett vittnesbörd om vad som lärdes och troddes bland de första kristna. Vi vet inte varför det inte fanns med från början och kan bara fortsätta spekulationerna. Mina frågor lyder som följer.

Kanske är det inte en sammanfattning, utan en ursprunglig muntlig tradition som alla evangelisterna hämtat ifrån.

Kan det ha varit så att denna tradition användes vid dopundervisningen, och att den så småningom skrivits ner av andra.

Kan det ha varit så att Markus ville lämna slutet öppet för att var och en själv ska få möta Herren och tro?

Kanhända har detta textavsnitt ibland varit med och ibland inte just för att Markus lämnat ett öppet slut?

Apostlagärningarna har också ett öppet slut. Fanns det en medveten tanke att aldrig avsluta berättelsen, utan att den skulle fortgå?

För att få en översikt av vad som hände i samband med uppståndelsen hänvisar jag till Matteuskommentaren.

Markus slutet består av fyra delar. Den första delen består av v 9-11 då Jesus visar sig för Maria från Magdala. Hon berättar för de andra, men de trodde inte. Berättelsen återfinns i Joh 20:1, 11-18.

Den andra delen, v 12-13, berättar om hur Jesus visade sig för två av lärjungarna, jämför med Luk 24:13-35.

Den tredje delen utgörs av v 14-18 där det berättas att Jesus inte bara visade sig för dem utan också påt med dem. Jesus klandrar dem för att de inte hade trott och lägger sedan vikt vid den fortsatta missionen. I v 15 kommer så missionsbefallningen som visar att fas 2 tar vid. Nu ska evangelium förkunnas för alla folk.

V 16 om tron och dopet översätts ordagrant från grekiskan *o pisteusas kai baptistheis sothesetai* till svenska *den troende och döpte ska bli frälst*. Eftersom texten tagits till intäkt för att man först måste tro och sedan bli döpt är Giertz mån om att i sin kommentar skriva:

Med ”troende” menas – det visar den grekiska verbformen – en som kommit till tro (och självfallet förblivit i tron). På samma sätt betyder ”döpt” en som vid något icke närmare bestämt tillfälle blivit döpt ... man får ha klart för sig att det inte är fråga om något som skall ske i en viss tidsföljd. Det är fråga om två villkor för frälsningen. Tron och dopet är båda nödvändiga.

De tecken som nämns i v 17 ska förstås som under, inte som tecken på att tron finns där som om den inte skulle finnas om det saknas tecken. De är tecken i samma mening som i Johannesevangeliet, det vill säga under som pekar på att Gud är allsmäktig och att Jesus verkar. De är andliga manifestationer som vittnar om Guds närvaro.

Den fjärde och sista delen består av v 19-20. I v 19 återfinns den första kristna trosbekännelsen *kyrios Iesous*, Jesus är Herren, jämför Rom 14:9, 1 Kor 8:6 och Fil 2:11. Jesus blir sedan upphöjd i enlighet med Ps 110 till Faderns högra sida. Jesu upphöjelse, himmelfärden, är ett framträdande motiv bland de första kristna, se Apg 2:33 ff, 7:55 f, Rom 8:34, Ef 1:20 (obs 2:6 ff), Kol 3:1, Hebr 1:3, 13, 1 Petr 3:22 med flera.

Därmed har vi närmare studerat de verser i Markus som inte finns med i Matteus. Nu ska vi fortsätta direkt med Apostlagärningarna 1- 15 för att ytterligare fördjupa oss i den första kristna tiden, Jerusalemsförsamlingen och den första missionsresan.

C. Särskilda kommentarer

Gal 6:7-10 Bedra inte er själva	15
Förstår du vem Jesus är?	17
CD-rom Bibelställe	22
Markustexter ordnade efter Den svenska evangelieboken, 2003	23
Referenslista	25

CD-rom och Bibelställe

1. Vem är Markus?
2. Varför skrev han ner berättelsen?
3. Traditionen bakom Markus
4. 3:20-21 och 4:26-29
5. 4:26-29 och Gal 6:7-10
6. 8:22-26
7. 9:49 och 13:33-37
8. 16:9-20

**Markustexter ordnade efter
den svenska evangelieboken
2003**

Kyrkodag	I årg	II årg	III årg
1 advent			
2 advent			1:14-15
3 advent			
4 advent			
Juldagen			
Annandag Jul			
Sönd ef Jul		10:13-16	
Nyårsdagen			
Sönd ef Nyår		11:5-19	
Trettondag jul			
1 ef Trett			1:9-11
2 ef Trett			
3 ef Trett			
4 ef Trett	4:35-41		
5 ef Trett		9:38-41	
6 ef Trett			
Septuagesima			
Sexagesima			
Fastlagssöndagen			10:32-45
Askonsdagen		2:18-20	
1 sönd i Fastan			1:12-13
2 sönd i Fastan			14:3-9
3 sönd i Fastan		5:24-34	9:14-32
4 sönd i Fastan			
5 sönd i Fastan		12:1-12	
Palmsöndagen	11:1-11	11:1-11	11:1-11
Skärtorsdagen	14:12-26		
Långfredagen, gtj	15:21-41		
Långfredagen, kväll	15:42-47		
Påsknatten	16:1-8		
Påskdagen	16:1-14		
Annandag påsk			
2 i påsk			
3 i påsk			
4 i påsk			
5 i påsk			
Bönsöndagen			
Kristi Himmelfärd	16:19-20		
Sönd f pingst			
Pingstdagen			
Annandag Pingst			

Heliga Tref dag			
1 ef Tref			
2 ef Tref			2:13-17
3 ef Tref			
4 ef Tref			
Apostladagen			3:7-19
6 ef Tref			
Kristi Förklarings d		9:1-13	
8 ef Tref			
9 ef Tref			
10 ef Tref			
11 ef Tref			
12 ef Tref	7:31-37		2:23-28
13 ef Tref			
14 ef Tref			
15 ef Tref			
16 ef Tref			5:35-43
17 ef Tref			
18 ef Tref		10:17-28	
19 ef Tref	12:41-44		2:1-12
20 ef Tref	3:31-35		
21 ef Tref			
22 ef Tref		4:26-29	
23 ef Tref			
24 ef Tref			
S f Domssönd			
Domssöndagen			

Övriga dagar	I årg	II årg	III årg
Jungf Marie Kynd			
Jungf Marie Beb			
Midsommardagen			6:30-40
Joh. döparens dag			
Den h. Mikael's dag			
Tacksägelsedagen			
Alla helgons dag			
S ef Alla Helgons d			
Passionsgtj	14:1-15:20		

Referenslista

Bibeln, Bo Giertz och Svenska Bibelsällskapet, Norge: Verbum och Pro Caritate 1989

Bibeln, *Den svenska folkbibeln 98*, Malmö: Stiftelsen Svenska Folkbibeln 1998

Eusebius. *Kyrkohistoria*, Skellefteå: Artos bokförlag 1995.

Fjellstedt, Peter. *Bibeln med förklaringar, band III*, Stockholm: BeijersBokförlagsaktiebolag 1910.

Hartman, Lars. *Markusevangeliet 1:1-8:26*. Kommentaren ingår i serien Kommentarer till Nya Testamentet, Uddevalla: EFS-förlaget 2004.

Hartman, Lars. *Markusevangeliet 8:27-16:20*. Kommentaren ingår i serien Kommentarer till Nya Testamentet, Uddevalla: EFS-förlaget 1989.

Gerhardsson, Birger. *En bok om Nya Testamentet*, Kristianstad: Gleerup 1999.

Giertz, Bo. *Förklaringar till Nya Testamentet, första delen Matteus – Lukas*, Uddevalla: Verbum/Pro Caritate 1984.

Gärtner, Bertil. *Markus Evangelium*, Andra oförändrade upplagan i serien Tolkning av Nya Testamentet, Stockholm: Verbum/Kyrkliga Centralförlaget 1967.

Jeremias, Joachim. *Jesu liknelser*, Stockholm: Verbum 1971

Novum Testamentum Graece, upplaga Nestle-Aland, England, United Bible Societies 1971

Schmid, Josef. *Evangelissynops jämte paralleller i Johannesevangeliet*, Malung: Verbum 1972.

Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament, Germany, Brunnen-Verlag 1970.